

Una nova lectura de l'Informe MacBride

Hamid Mowlana

Dos grans avenços han caracteritzat l'estat de la comunicació internacional i de les relacions internacionals durant les últimes dècades. En primer lloc, des de principis dels anys noranta s'ha gestat un nou ordre global de la informació i de la comunicació. Aquest ordre emergent ha substituït l'antic règim de la informació i la comunicació. Tant en el fons com en la forma és diferent del que reclamava fa tres dècades –als anys setanta– el grup de nacions No Alineades i del Tercer Món, conegut en general com a Nou Ordre Mundial de la Informació i de la Comunicació (NOMIC). És, però, el nou ordre de les nacions industrialitzades avançades el que va evolucionar com una quinta essència a partir d'una sèrie d'avenços econòmics, polítics i tecnològics, que limitarien i bloquejarien les demandes originals proposades pel Tercer Món.

En segon lloc, d'ençà de l'Informe MacBride de la Comissió Internacional d'Estudi dels Problemes de la Comunicació (CIC) dels anys vuitanta, el món també ha presenciado un altre avenç fonamental: un desig, de fet una recerca, d'un nou ordre cultural que no es limita a les nocions de comunicació i informació. Aquest nou discurs, que podria esdevenir un gran debat internacional i mundial, subordina els conceptes de comunicació i informació als conceptes més amplis de cultura i ecologia social. Aquest discurs parteix de la idea que tot i que els primers defensors del NOMIC van reconèixer i reorganitzar degudament la interrelació entre informació i cultura, van fer dels factors tecnològics, econòmics i polítics l'eix de les seves

demandes.

És tot just en aquest entorn que les forces culturals han entrat en joc mundialment. Com que les relacions internacionals s'han expandit en múltiples interessos i en estructures diferents (militars, polítics, econòmics, culturals, etc.), la qüestió de l'ecologia de la comunicació, i l'entorn sobre el qual s'estableixen les noves estructures, ocupa un lloc preeminent. Les lluites ideològiques, religioses i espirituals dels últims anys posen de manifest la urgència i la profunditat de les forces culturals en les relacions internacionals. En poques paraules, el camp de batalla de la política internacional ha deixat l'àmbit geogràfic, tecnològic i físic i ara el trobem en els àmbits ideològic i cultural, amb agents i interlocutors nous.

El debat sobre el NOMIC, dominant als anys setanta, tenia molts trets fonamentals que palesaven els seus punts forts i els seus punts febles. El debat era sobretot una qüestió de enfrontava Nord i Sud, on els Estats Units i els països capitalistes eren el centre de les polèmiques. El nou ordre mundial emergent inclou avui dia no tan sols el Nord i el Sud, sinó també el conflicte i les polèmiques dins del mateix món occidental i industrialitzat. Un altre element del debat sobre el NOMIC era la pressuposició que *informació* era un terme universalment entès, el significat del qual era fruit d'una convenció, i no era veritat. Potser més que cap altra cosa, el debat va ser sobretot un procés polític en plena Guerra Freda entre les dues superpotències. Avui, però, no només trobem opinions divergents sobre el significat de la informació i la cultura, sinó també un desacord sobre la manera de legitimar els recursos polítics i econòmics.

El debat sobre el NOMIC també va tenir altres repercussions polítiques, econòmiques i socioculturals. Va legitimar la comunicació i la informació com a grans àrees de discussió en les relacions internacionals i també en les organitzacions internacionals. Així mateix, va augmentar la

Hamid Mowlana

*Professor i director del Programa de Comunicació
Internacional de l'Escola de Serveis Internacionals de la
Universitat Americana, Estats Units*

consciència sobre la importància de la comunicació i la informació en els àmbits nacional i local, cosa que va generar noves coalicions i també opinions divergents.

Ni el debat sobre el NOMIC ni l'Informe MacBride no van tractar prou els temes sobre cultura, espiritualitat o ètica. El primer debat sobre el NOMIC es va centrar, sobretot, en qüestions infraestructurals. La importància donada als aspectes polítics i econòmics va excloure les consideracions culturals de la taula de debat. Arran de la revolució islàmica de l'Iran a finals dels anys setanta, quan els temes culturals van guanyar més importància que la tecnologia, i quan el nou ordre cultural mundial es va convertir en el centre d'atenció, es va generar un segon debat. La inclusió de la cosmovisió islàmica no va ser objecte de debat fins a finals dels anys vuitanta, quan l'ofensiva del Primer Món contra la reivindicació d'igualtat del moviment dels Països No Alineats va provocar una gran dispersió dels punts de vista discrepants. En l'última dècada del segle xx, el declivi del grup no alienat i l'enfonsament de la Unió Soviètica havien deixat la veu islàmica com el principal contrapès d'Occident.

Actualment hi ha dues idees poc clares però visibles del nou ordre mundial de la comunicació i la cultura. Una és la versió oficial i divulgada dels Estats Units i una sèrie de països europeus altament industrialitzats sota la bandera de la infraestructura nacional i mundial de la informació. Aquestes noves infraestructures, ja en funcionament, preveuen una economia de mercat sense cap restricció, la globalització de la informació per part de les multinacionals occidentals dominants, i coalicions militars i geopolítiques constituïdes per una sèrie d'estats que utilitzen el seu poder per controlar la resta. L'altra és la no oficial, menys divulgada, i sovint una crida desesperada per a un nou ordre cultural i l'accés a la informació per part de grups, nacions i ciutadans i ciutadanes menys afortunats. En la nova era cultural i de la comunicació, la qüestió bàsica és qui posseeix i controla la producció i la distribució de la informació, amb quin propòsit i amb quina intenció i en quines condicions i amb quins valors.

En resum, en aquest espai de vint anys que ha passat d'ençà de l'Informe MacBride, el món de la informació i la comunicació ha canviat molt. S'ha caracteritzat, en primer lloc, per un clima de competència ferotge entre les economies industrialitzades d'Europa, els Estats Units i el

Japó i, en segon lloc, per una sèrie d'acords tecnològics i financers, la qual cosa ha creat el fonament del nou ordre global emergent de la informació i de la comunicació, que gira al voltant de les potències econòmiques occidentals. Mentre que el debat sobre el NOMIC es va desenvolupar en fòrums com ara el comitè especialitzat sobre informació i comunicació de les Nacions Unides i la Unesco, el nou ordre emergent s'examina en escenaris com ara l'Organització Mundial del Comerç (OMC) i l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual (OMPI). Lligada a la retòrica i a la conducta de la política internacional durant aquest període trobem la prova convincent de la interrelació de la ideologia i la tecnologia i, amb això, una crida directa o indirecta de les persones i els Estats-nació per a una nova ecologia de la informació que giri al voltant de la cultura. Per això, el debat sobre la informació i la comunicació que va començar fa algunes dècades amb l'Informe MacBride no tan sols no ha mort ni ha minvat, sinó que, de fet, ha entrat en un nou context d'escala mundial. Ha creat noves aliances i normes. Aquest nou ordre emergent substitueix l'antic règim de la comunicació internacional per un debat intens sobre aspectes culturals i ideològics que encara està per fer.